

„Zdrowie w więzieniu” – raport z badań postaw, zachowań i wiedzy personelu więziennego oraz osób pozbawionych wolności na temat chorób zakaźnych

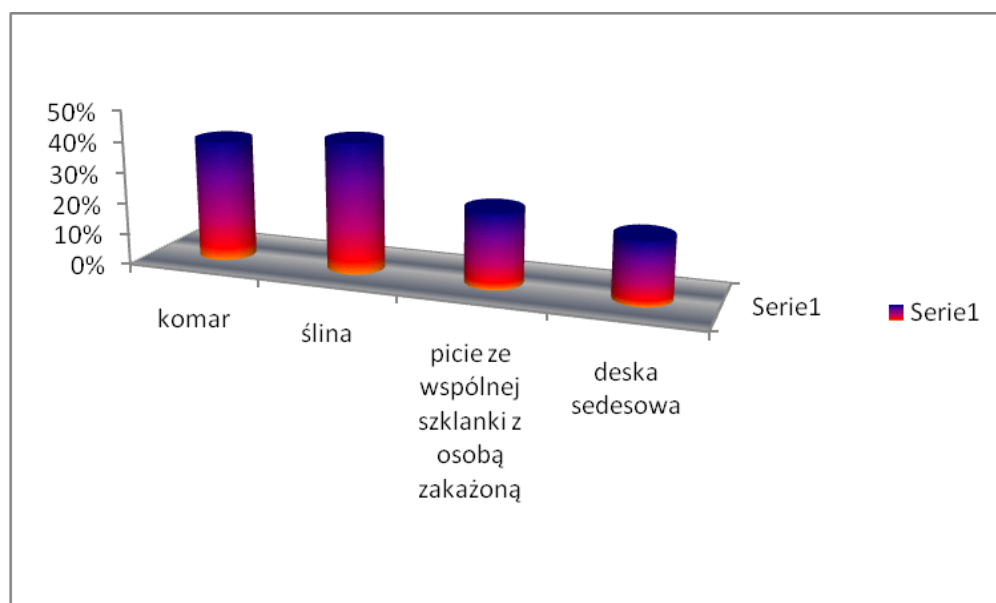
Polska należy do grupy krajów, w których więzienna służba zdrowia znajduje się w strukturze służby więziennej i jest odpowiedzialna za opiekę zdrowotną nad osobami pozbawionymi wolności w jednostkach penitencjarnych. Wśród pacjentów więziennej służby zdrowia można wyodrębnić kilka szczególnych grup biorąc pod uwagę kryteria epidemiologiczne: pacjenci zakażeni wirusem HIV, chorzy na gruźlicę, z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawni i zwiększająca się rokrocznie grupa, którą tworzą osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków. Pacjenci zakażeni wirusem HIV mimo, że należy podkreślić duże zmiany jakie nastąpiły w traktowaniu tej grupy więźniów od 1989 roku, kiedy wykonywano badania przesiewowe i izolowano nosicieli w trakcie odbywania kary, nadal stanowią w opinii personelu więziennego i osadzonych, grupę pacjentów „kontrowersyjnych” i „zagrożających” ich zdrowiu. Biorąc pod uwagę specyficzną populację, jaką stanowią osoby pozbawione wolności, ich uwarunkowania psychospołeczne często uzależnienie od alkoholu i narkotyków, niehigieniczny tryb życia, brak właściwych nawyków żywieniowych, powodują, że pobyt w więzieniu niesie ze sobą ryzyko kontaktu z całym szeregiem niebezpiecznych chorób zakaźnych, w tym również przeniesionych drogą krwi. W związku z tym pracownicy Biura Służby Zdrowia Centralnego Zarządu Służby Więziennej postanowili stworzyć i zrealizować program badawczy, który oszacowałby skalę zagrożenia zakażenia wirusem HIV, rozmiary istniejących zakażeń wirusami WZW typu A i B wśród więźniów oraz dostarczyłby danych na temat postaw, zachowań i wiedzy zarówno osadzonych, jak i personelu Służby Więziennej. Działający wówczas Oddział Terenowy w Warszawie Polskiego Towarzystwa Oświaty Zdrowotnej (funkcjonujący w obrębie Służby Więziennej) w oparciu o umowę z niemieckim instytutem naukowym WIAD, we współpracy z Więzienną Służbą Zdrowia, Centralnym Zarządem Służby Więziennej oraz Europejską Siecią Przeciwdziałania Narkomanii i Infekjom w Zakładach Karnych (ENDIPP), w oparciu o grant Komisji Europejskiej, a także dzięki uprzejmości całego szeregu partnerów, przeprowadził badanie „Zdrowie w więzieniu”, którego wyniki określiły poziom występowania chorób zakaźnych w polskich jednostkach penitencjarnych oraz posłużyły do opracowania adekwatnych procedur profilaktycznych. Badanie miało charakter ankietowy; dotyczyło zarówno personelu więziennego (836 osób), jak i osób pozbawionych wolności (2009 osób). Dodatkowo od tych ostatnich, po uzyskaniu pisemnej zgody, pobrano krew, na obecność antygenów HbS i przeciwciał A-HCV (wirusowego zapalenia wątroby typu B i C). Udział w badaniu był całkowicie anonimowy i nieobowiązkowy. Badania próbek krwi zakończono w pierwszej dekadzie grudnia 2006 r. Program przeprowadzono w drugiej i trzeciej dekadzie listopada 2006 r. Analizę ukończono w I kwartale 2007 r.

Wyniki badań: wyniki przeprowadzonej analizy pozwalają stwierdzić, że w jednostkach penitencjarnych przebywają narkomani, również przyjmujący narkotyki dożylnie (0,2% pierwszy raz w więzieniu) i używający do tego celu wspólnych igieł i strzykawek. Wskaźniki dotyczące częstości występowania WZW typu B i C oraz infekcji HIV w populacji osób pozbawionych wolności są wyższe niż w społeczeństwie. Zarówno osoby pozbawione wolności, jak i personel jednostek penitencjarnych nie dysponują wystarczającą wiedzą na temat chorób zakaźnych przenoszonych przez krew; ta, którą posiadają jest fragmentaryczna i w dużej części oparta na mitach. W zakresie zachowań ryzykownych badania potwierdziły, że wśród osadzonych istnieje zjawisko seksu komercyjnego. Znaczący odsetek badanych kobiet (44%) nigdy nie używała prezerwatyw podczas stosunku seksualnego. Z grupy

mężczyzn, którzy mieli trzy i więcej partnerki seksualne mały odsetek używało prezerwatyw (11%). Wśród badanej populacji, u której zakażenie WZW typu C potwierdziły testy laboratoryjne – zdecydowana większość była świadoma zakażenia (62%). Z grupy osób zakażonych wirusem HIV odsetek świadomych zakażenia był zdecydowanie niższy (23%). Zastanawia fakt, że grupa badanych mimo świadomości zakażenia WZW typu C zdecydowanie częściej podejmowała zachowania ryzykowne. Personel SW jak i zarówno osadzeni wskazali, że wśród osób pozbawionych wolności istnieje zjawisko przemocy seksualnej, psychicznej i fizycznej. Natomiast w części badawczej dotyczącej deklarowanych zachowań wobec osób zakażonych HIV, populacja personelu jak i osadzonych wykazuje negatywne opinie. Niestety w bardzo dużym procencie (85,4%) badany personel jest zdania, że strażnicy powinni być informowani o statusie serologicznym osadzonego oraz znaczny odsetek badanych (33%) wskazuje, że zakażonych HIV należy osadzać w osobnych budynkach. Znaczny odsetek badanego personelu SW ocenia ryzyko zakażenia w związku z wykonywaną pracą wysoko (HIV – 54%, gruźlica – 57%, WZW B/C – 52%). W części badawczej dotyczącej oferty materiałów oświatowo – zdrowotnych i środków zapobiegawczych, np. prezerwatyw na terenie jednostek penitencjarnych, respondenci wskazują, że jest ona jest niewystarczająca. Oferta szkoleń dla personelu i osób pozbawionych wolności, na temat chorób przenoszonych drogą krwi jest zbyt mała. W związku z poczynionymi ustaleniami konieczne wydaje się opracowanie i wdrożenie systemu edukacji zdrowotnej, zarówno dla osób pozbawionych wolności, jak i personelu jednostek penitencjarnych, poszerzenie oferty terapeutycznej dla narkomanów, poprzez przyspieszenie i wspieranie rozwoju programów substytucyjnych. Wprowadzenie stałej dostępności prezerwatyw we wszystkich jednostkach penitencjarnych z uwzględnieniem dystrybucji odpłatnej poprzez kantyny oraz wdrożenie w więziennych programów wymiany igieł i strzykawek.

Załącznik: zestawienia i wykresy do tekstu

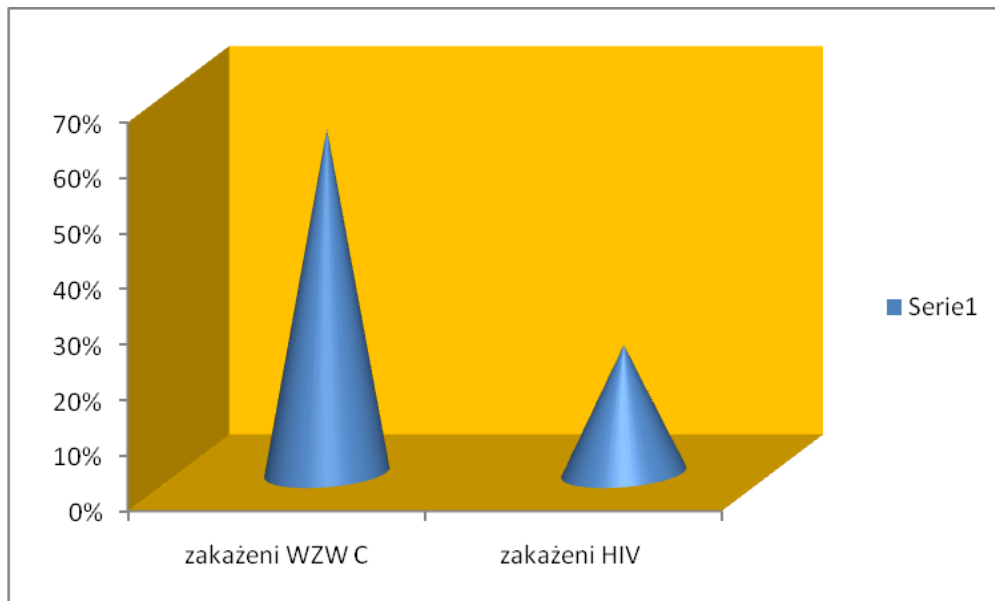
1. Wiedza na temat HIV/AIDS - drogi zakażenia (osoby pozbawione wolności)

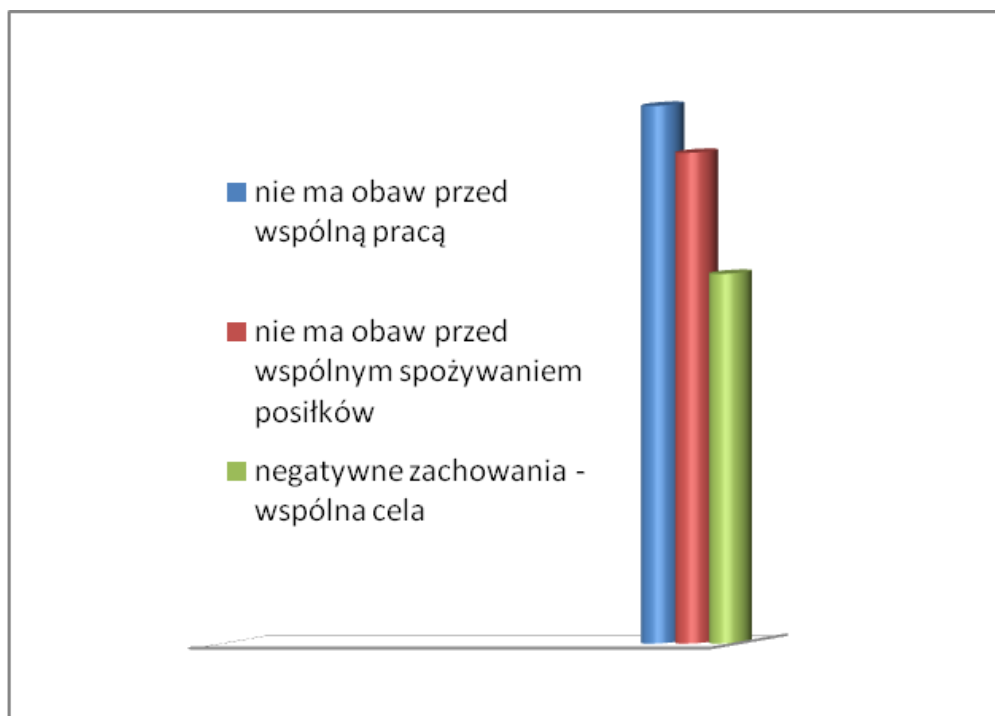
2. Wyniki badania surowicy w zestawieniu ze wskaźnikami w Polsce w 2006 r.:

	Więźniowie(%)	ludność w kraju(%)
WZW typu B	2,07	1,5
WZW typu C	7,29	1,91
HIV	1,55	0,029

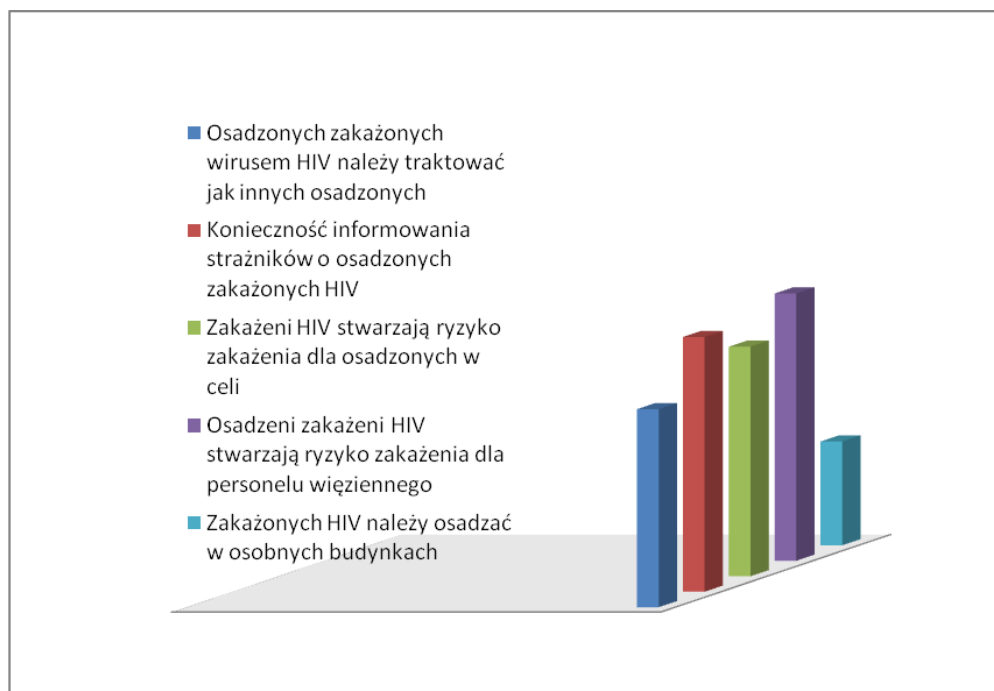
3. Świadomość zakażenia

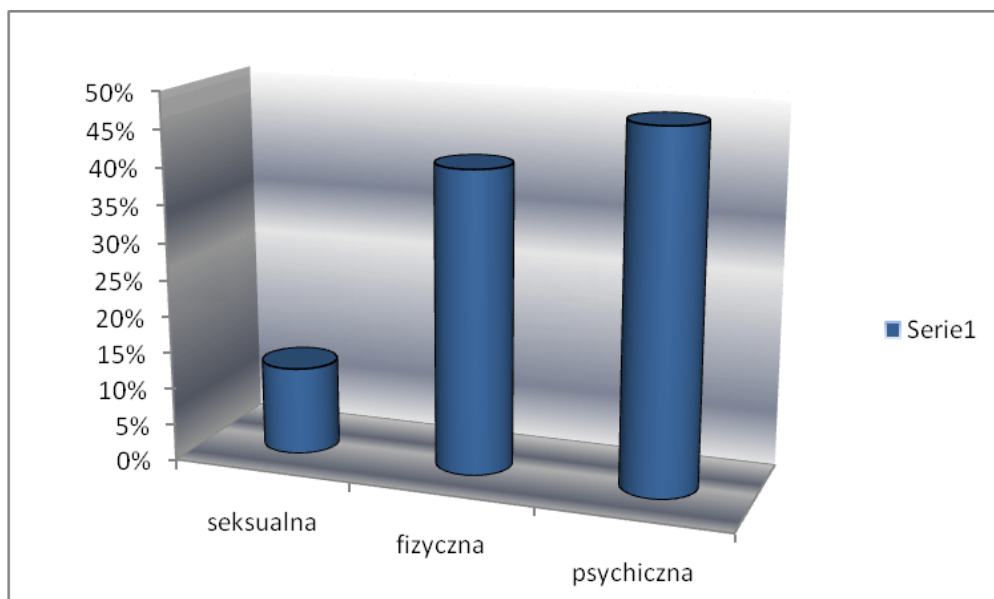
4. Deklarowane zachowania wobec ludzi zakażonych HIV (osoby pozbawione wolności)

5. Deklarowane zachowania wobec ludzi zakażonych HIV, WZW B/C i zażywających narkotyki (personel SW)

6. Przemoc między osadzonymi (opinie osób pozbawionych wolności)

Halina Strzelecka

Pedagog, specjalista w zakresie Edukacji Zdrowotnej i Promocji Zdrowia. Koordynator programów zdrowotnych realizowanych przez więzienną służbę zdrowia, a także inicjator i realizator wielu projektów szkoleniowych, kierowanych do funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. W 2013 roku została uhonorowana 'Czerwoną Kokardką' – nagrodą przyznawaną za szczególne zaangażowanie i zasługi na rzecz osób żyjących z HIV i chorych na AIDS w Polsce. Autorka i współautorka wielu publikacji oraz prac badawczych dotyczących problematyki HIV/AIDS. Członek zespołu Fundacji EDUSA.